

Tisuću i jedan dan

Sva morska prostranstva vode u stanovitu neizvjesnost s onu stranu tanke crte horizonta.

Plovidba za Daleki Istok pogotovo ostavlja neizbrisive tragove u svijesti prostodušnog mornara. Dani i noći izmjenjuju se kao u kakvu neprirodnu snu, a srebrna brazda broda briše postepeno svaku vezu s rodnim obalama dok na krilima vremena zanosno hrlite u susret novim krajolicima kojima tek u posljednjem trenutku nazirete prave obrise; još neviđena lica s ozarenim i neuhvatljivim azijskim osmijehom nijemog prezira ili čuđenja. Jednom sam tako pomalo izgubljen u dotad nezamislivom mnoštvu na ulicama dalekog Inchona (Južna Koreja) imao trenutni osjećaj kao da me svaki prolaznik kosih očiju i uzdignutih obrva odbojno odmjerava:

— Vidi blesana!?

I u svakom drugom pogledu ostaje nam malo nade za kakvo-takvo prilagođavanje. A zapravo za lokalno stanovništvo tropskih luka njihova prisna okolina nije nimalo egzotična, kako se to nama čini, ne poznajući je ni u najelegantnijim obilježjima. Često smo zbunjeni mnoštvom nerazumljivih uličnih »katakana«, znakova i natpisa u srcu Bornabaya ili Singapura, iako zapravo ti »hijeroglifi« sasvim bezazleno označavaju poštu, brijačnicu ili kemijsku čistionicu.

Svaki budistički hram ili slično istočnjačko svetište sigurno bi nas potpuno razoružalo svojim mirisom, nadnaravnim velovima bijelog dima ili zlosutnim odjekom gonga, premda njihovi fanatični vjernici u njima jednostavno pothranjuju onaj isti subjektivni osjećaj koji drugdje pruža svaka seoska crkva ili kapelica.

Ali mornar se tek može naći na stotinu čuda u kakvu sasvim običnom orijentalnom restoranu, držeći zbunjeno u rukama nerazumljivi jelovnik išaran od vrha do dna svim mogućim specijalitetima kojima zapravo ni u snu nije dorastao.

Jedne blage ljetne večeri na gori Libanonu bili smo gosti nekog Konstantinidesa, inače ciparskog Grka, koji nas je pozvao na bogatu večeru u kitnjastu »Šeherezadu« osvjeteljenu plamenim bakljama koje su visoko nad glavama držale polugole ljepotice uz rubove blistava mramornog bazena. Pred nama se u okruglim činjama neprestano povećavala piramida od kojih stotinjak nemogućih jela, ali unatoč tome posezali smo samo za povjerenim »pommes fritesom« — prženim krumpirom; kao da je svatko potajno strepio

da ga u toj neočekivanoj divoti namjeravaju nemilice otrovati.

Naposljetku, čini se kao da u prividnoj neobjašnjivosti Orijenta ima neke nevidljive moći koja iako odolijeva našem poimanju suvremenih međuljudskih relacija, pa čak i da se svodi na negiranje današnje opće kulture i civilizacije. Zakon jačega ovdje je neumoljiv, a kazna za nepromišljenost upravo neljudska.

Kad je jedan »Brodospasov« tegljač u Bejrutu preuzimao dvije nove teglenice bilo je možda potrebno da se radi lakšeg opremanja teglja koji metar pomakne jedna jahta koja mu je »smetala« na istom vezu. Premućurni »barba« predložio je to i lučkom peljaru, koji se preneraženo uhvatio za glavu:

— Moj gospodine, bolje da to zaboravimo, jer ako Veliki gazda samo makne prstom izbacit će sve brodove iz luke!

Jedan je drugi naš stariji moreplovac, međutim, uživao simpatije nekoga sličnog moćnika. Bio je to dobri kapetan Nikša Šapro, kojeg je uvaženi emir blagonaklono bio pozvao u svoje čardake sa svim počastima dostojnim rado viđena gosta. Obradovan tom velikodušnom gestom, »barba« je jedva dočekao da mu se odano pokloni. Ali je naprosto zanijemio kad je ubrzo uvidio da je zapravo bio pozvan da prisustvuje jezovitom ceremonijalu odsijecanja ruku i negu nekolicini neposlušnih bijednika...

U raznim su lukama Orijenta naši pomorci često bili svjedoci javnog bičevanja (ako su imali dovoljno živaca da to mirno gledaju), a čuli su i za još neobična zlostavljanja.

Od Rijeke do Jokohame (kako je slikovito zamišljeno »krstarenje« za Daleki Istok) moreplovca se pred očima izmjenjuju pogubne slike kljastih prosjaka, napadi gusarskih brodica u zaljevu Calcute, ploveće selo natrulih sanpana u Hongkongu, zmijski hramovi u Penangu, ljudi-rikše od kojih vam se smući usred vožnje, unakaženi mornari što ispražnjenih džepova plutaju među balvanima na Filipinima, morski Cigani, posljednji podmukli ljudožderi s Bornea (obično vrlo dobra apetita), turobni mandarini i okrutni žuti rasisti po barovima Koba i Nagasakija. I onda vam obično na povratku kući znanci kažu: blago vama pomorcima, barem se nagledate svijeta!

Bruno PROFACA